

DE TERUGVORDERING DOOR DE VERKOPER VAN
GELEVERDE EN ONBETAALD GEBLEVEN
ROERENDE GOEDEREN NAAR BELGISCH EN
NEDERLANDS RECHT

door

T. J. DORHOUT MEES

Gewoon Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht

1. Het is niet mijn bedoeling, in deze bijdrage een nieuw licht te werpen op de hierboven aangeduide veel omstreden rechtsfiguur. Mijn korte schets van de beide rechtsstelsels zal dan ook voor het eigen nationale recht de lezer weinig of geen nieuws bieden, maar hem waarschijnlijk wel verwonderd doen staan bij het vaststellen van het grote verschil tussen de beide stelsels. Zo is het mij althans vergaan.

Ik zal de verschillende gevallen, waarin de verkoper de waar uit handen heeft gegeven doch de koper nog geen eigenaar is geworden en waarin de verkoper derhalve de eigendom heeft behouden en op die grond de zaak terugvordert, niet bespreken. Ik beperk mij tot het geval dat de koper de eigendom reeds heeft verkregen en de verkoper desondanks, bij wanbetaling van de koopprijs, de goederen kan opvorderen.

2. Artikel 2102 *sub* 40, 2de alinea, *Code Napoléon*, bepaalde : „Indien de koop zonder tijdsbepaling is geschied kan de verkoper deze goederen teruggeisen zolang zij zich in het bezit van de koper bevinden en de wederverkoop daarvan beletten, mits de teruggeising geschiede binnen acht dagen na de levering en de goederen zich nog in dezelfde staat bevinden waarin zij geleverd zijn”.

Daarnaast geeft artikel 1184 de ook nu nog in het Belgisch en in artikel 1302 van het Nederlands burgerlijk wetboek gehandhaafde regel omtrent de ontbinding van wederkerige overeenkomsten op grond van wanprestatie. Enige beperking of uitsluiting van deze rechten in geval van faillissement van de koper was niet voorgeschreven.

De zojuist genoemde ontbinding moet door de rechter worden uitgesproken. Partijen kunnen echter bij hun overeenkomst de rechterlijke tussenkomst terzijde stellen in dier voege dat de partij jegens welke wanprestatie is gepleegd de overeenkomst door eenzijdige verklaring kan ontbinden. Dit komt vooral voor bij goederen

met dagprijs. Ook treft men veelvuldig verkoop met eigendomsvoorbehoud aan. Daarbij is de koop aan de ontbindende voorwaarde onderworpen dat bij niet-betaling van de prijs de eigendom niet op de koper overgaat en de overeenkomst ontbonden wordt. Men kan het eigendomsvoorbehoud ook als een opschortende voorwaarde zien. Rechtspraak en schrijvers zijn het er thans wel over eens — en dit is te dezen van groot belang — dat ontbinding van de overeenkomst in alle gevallen en met name ingevolge gerechtelijke ontbinding de reeds geleverde zaken in eigendom tot de verkoper terug doet keren (1).

3. Hoe hebben onze beide rechtsstelsels zich uit het Franse ontwikkeld? De Belgische Wet op de Voorrechten en Hypotheken van 16 december 1851, gelijk zij thans luidt, heeft in artikel 20-5°, 5de lid, het voorschrift van artikel 2102 *sub* 4°, 2de lid, van de *Code Napoléon* gehandhaafd. Zij doet er echter in alinea 6 op^vvolgen: „Het vervallen van het recht tot terugvordering brengt ook het vervallen van het recht om ontbinding te vorderen ten opzichte van de andere schuldeisers mede”. Voorts worden ingevolge artikel 546 Wetboek van Koophandel het voorrecht van de verkoper voor de koopprijs en het recht van terugvordering, evenals het recht van ontbinding, in geval van faillissement niet toegelaten. Deze bepaling zal wel geïnspireerd zijn door het in 1835 ingevoerde art. 550 van de franse *Code de commerce*. De Nederlandse lezer zij er aan herinnerd dat in België en Frankrijk alleen kooplieden in staat van faillissement kunnen worden verklaard evenals tot 1896 in Nederland. Vandaar dat het faillissement het onderwerp vormt van Boek III van het belgische Wetboek van Koophandel; voor Frankrijk zie verder.

Ten aanzien van de ontbinding moet dit zo worden begrepen dat de verkoper na de faillietverklaring geen vordering tot ontbinding ingevolge art. 1184 B.W. kan instellen en evenmin een overeengekomen opschortende of ontbindende voorwaarde meer kan invoeren (2). Had hij echter de vordering volgens art. 1184 B.W. vóór de faillietverklaring reeds ingesteld, dan wordt de toewijzing daarvan niet door het faillissement belet. De door de rechter uitgesproken ontbinding brengt immers mede, dat de verkoper geacht moet worden steeds eigenaar te zijn gebleven.

Hiernaast noemen de artikelen 566 e.v. verschillende gevallen waarin de verkoper handelseffecten of andere titels, dan wel koopwaren uit handen heeft gegeven doch daarvan eigenaar is gebleven,

(1) Artikel 2102 *sub* 4° 1ste alinea bevatte het voorrecht voor de koopprijs van niet betaalde roerende goederen, dat eveneens in ons beider wetgevingen gehandhaafd is: artikel 20 *sub* 5° 1ste alinea van de Belgische Wet op de Voorrechten en Hypotheken van 1851 en artikel 1185 *sub* 3° Ned. B.W. Ik behandel in mijn artikel dit voorrecht niet, maar ik noem het omdat het zijdelings ter sprake zal komen.

(2) Cass., 21 maart 1929, *Pas.*, 1929, I, 139.

zodat hij deze ondanks het faillissement van de koper vermag terug te vorderen. Deze materie laat ik verder rusten.

4. Het rechtskarakter van de terugvordering is moeilijk vast te stellen. Doordat de *Code Napoléon*, in tegenstelling tot het vroegere recht, de eis stelt dat het goed zich nog in het bezit van de koper moet bevinden kan bezwaarlijk worden aangenomen dat de eis tot terugbekoming zakelijke werking heeft en op zichzelf reeds voldoende zou zijn om de eigendom tot de verkoper te doen terugkeren. Maar wat is dan wèl het gevolg? De Page (1) construeert het zonder overtuiging en bij gebrek aan beter als een beslag, dat de koper het verder beschikken over de zaak belet, derhalve op één lijn te stellen met het overeenkomstige recht van de verhuurder. Dit beslag stelt de verkoper in staat, zijn voorrecht voor de niet betaalde koopprijs op de opbrengst van het goed uit te oefenen, dan wel na ontbinding van de koop het goed, dat door die ontbinding weder zijn eigendom is geworden, terug te nemen. De terugvordering brengt derhalve de ontbinding van de koop niet teweeg: deze moet op de wijze bij artikel 1184 B.W. bepaald dan wel op grond van een daartoe strekkend beding verkregen worden.

5. De strekking van de zojuist weergegeven bepalingen is de volgende (2).

De terugvordering is een bijzonder recht dat de wet de verkoper verleent. Het kan echter in geen enkel opzicht bij overeenkomst worden verruimd buiten de wet. Het recht ontbinding te vorderen wordt, in afwijking van het gemene recht, in het gestelde geval tot dezelfde termijn van acht dagen als de terugvordering beperkt. Noch deze beperking, noch het voorschrift dat na faillietverklaring van de koper de terugvordering en de ontbinding niet meer zijn toegelaten betekenen echter dat deze rechten geheel vervallen. Gelijk reeds door de woorden: *ten opzichte van de andere schuldeisers* in artikel 20-5°, 6de lid, van de wet van 1851 wordt aangeduid, bevatten de genoemde artikelen generlei beperking ten aanzien van de rechten van de verkoper jegens de koper, doch strekken zij er slechts toe, dat de andere schuldeisers de wettelijke beperking te hunnen opzichte kunnen inroepen. Zij kunnen zich derhalve op het standpunt stellen dat de terugvordering of de ontbinding, na de termijn van acht dagen gevorderd, voor hen geen uitwerking heeft. Is het goed tot de verkoper teruggekeerd, dan kunnen zij het er voor houden dat het desniettemin tot het vermogen van de koper is blijven behoren en zij kunnen er tot verhaal van hun vordering op de koper beslag op leggen. Van nietigheid van rechtswege is dus geenszins

(1) IV, nr. 219 en 221. In gelijke zin A.P.R., Tw. *Koop (Afbetalingsovereenkomsten)*, door VAN DEN BERGH, J., nr. 340.

(2) De thans in de tekst volgende schets van het Belgische recht is in hoofdzaak ontleend aan VAN DEN BERGH, J., o.c.

sprake en zelfs niet van vernietigbaarheid : de ongeldigheid van de terugvordering of de ontbinding werkt slechts ten opzichte van de schuldeiser die zich op haar beroept. Kunnen verscheidene schuldeisers zich op de ongeldigheid beroepen, dan moet ieder van hen dat voor zichzelf doen. De faillissementscurator vertegenwoordigt echter alle schuldeisers.

De regeling is te vergelijken met de *actio pauliana*, die ook slechts tot gevolg heeft dat een rechtshandeling niet kan worden tegengeworpen aan degene die de actie instelt.

Er is echter ook een belangrijk verschil : terwijl de *actio pauliana* aan elke schuldeiser toekomt die er belang bij heeft haar in te stellen, kan de ongeldigheid te zijnen opzichte van terugvordering of ontbinding slechts door die schuldeiser worden ingeroepen die een recht op de zaak heeft dat met het recht van de verkoper samenloopt. Hiertoe is niet voldoende dat hij zijn vordering op de zaak zou kunnen verhalen, zelfs niet dat hij pandhouder *lato sensu* is. Hij moet een specifiek recht op de zaak verkregen hebben, bijvoorbeeld als huurder, koper of pandhouder van deze bepaalde zaak, ofwel hij moet beslag gelegd hebben. Het is duidelijk dat de curator in het faillissement van de koper op grond van het karakter van het faillissement als beslag op de gehele boedel, steeds het vereiste recht op de zaak heeft, maar dit neemt niet weg dat ook hij slechts de ongeldigheid van de rechtshandeling ten opzichte van de boedel kan inroepen. Zowel de individuele schuldeiser buiten als de curator in faillissement zijn vrij, van hun recht al dan niet gebruik te maken. De wetsbepalingen zijn wel in zoverre van openbare orde dat zij niet door een bepaling in de hoofdovereenkomst terzijde kunnen worden gesteld, maar het is niet in strijd met de openbare orde wanneer een schuldeiser of de curator, nadat het recht voor hem geboren is, er geen gebruik van maakt, ja zelfs er afstand van doet.

6. Mij werd medegedeeld dat in België van het door mij besproken recht tot terugvordering nooit gebruik wordt gemaakt. Gegeven de termijn van acht dagen en het verval van het recht ten opzichte van de failliete boedel is dat niet te verwonderen.

Ter vergelijking geef ik thans hier in het kort het tegenwoordige Franse recht weer. Dit vertoont ongeveer hetzelfde beeld als het Belgische. Aanvankelijk bevatte de *Code de Commerce* niet de bepaling dat voorrecht en terugvordering niet tegen de failliete boedel kon gelden. Er rees echter twijfel of deze rechten, die in de *Code Civil* gegeven waren, ook konden worden ingeroepen in zaken van koophandel en in het bijzonder of zij bestaanbaar waren naast de in artikel 576 e.v. geregelde gevallen waarin de verkoper goederen waarvan de koper nog geen eigenaar is geworden kan revindiceren (1).

(1) SIREY, J.-B., *Code de Commerce annoté*, Paris, 1833, blz. 116, nr. 11 e.v. bij art. 576.

In 1835 is die twijfel opgeheven door een toen ingevoerd artikel 550 *Code de Commerce*, waarin werd bepaald dat het voorrecht en het recht van terugvordering bedoeld bij artikel 2102-4° van de *Code Civil* in geval van faillissement niet zullen zijn toegelaten (1). Uit dit artikel zal artikel 546 van het belgische Wetboek van Koophandel wel zijn voortgekomen.

Règlement judiciaire, liquidation des biens, faillite personnelle et banqueroutes zijn bij de wet van 13 juli 1967, in werking getreden 1 januari 1968, opnieuw geregeld. Ingevolge de artikelen 60 en 61 van deze wet kunnen het voorrecht voor de onbetaalde koopprijs, de rechtsvordering tot ontbinding en het recht tot terugvordering geregeld bij artikel 2102-4° B.W. niet tegenover de failliete boedel geldend worden gemaakt. Echter kunnen de goederen worden teruggevorderd indien de koop vóór de faillietverklaring ontbonden was hetzij doordat een (overeengekomen) ontbindende voorwaarde was vervuld, hetzij ingevolge rechterlijke beslissing. Het is zelfs voldoende dat de rechtsvordering tot ontbinding vóór de faillietverklaring was ingesteld ook al viel de uitspraak eerst daarna.

7. Het Nederlandse recht vertoont een geheel ander beeld (2). Weliswaar is in artikel 1191 1ste lid B.W., artikel 2102-4°, 2de lid van de *Code Napoléon* behouden, doch de termijn bedraagt dertig dagen. Een overeenkomstige termijn voor het vorderen van ontbinding wordt niet gesteld. Na de laatste wetwijziging van deze materie in 1934 kan de regeling, die op bijzonder onoverzichtelijke wijze over de artikelen 1191, 1192 en 1192a B.W. en 230v. W.v.K. is verdeeld, in hoofdlijnen aldus worden weergegeven: terugvordering kan plaats hebben ook indien de goederen zich niet meer in het bezit van de koper, doch in het bezit van iemand van zijnentwege bevinden; wanneer zij door een derde te kwader trouw zijn gekocht en aan deze zijn afgeleverd; en wanneer zij door een derde in belening zijn genomen. Indien in het laatste geval de geldschietter te goeder trouw was moet de verkoper hem het bedrag dat hij op het goed had voorgesloten met rente en kosten vergoeden. Voor het geval de goederen te goeder trouw door een derde zijn gekocht en aan deze zijn afgeleverd kan de oorspronkelijke verkoper binnen dertig dagen na aflevering aan de eerste koper de prijs van de tweede koop, voorzover deze nog niet voldaan is, tot het beloop van zijn vordering rechtstreeks van de tweede koper invorderen (3). Tenslotte, wel verre van verval van de actie na faillietverklaring van de koper,

(1) MASSÉ, M. G., *Le Droit Commercial*, VI, Paris, 1847, blz. 485-486.

(2) De geschiedenis van de Nederlandse wetsartikelen is te ingewikkeld om in het kort te worden weergegeven, doordat zij deels op de *Code Napoléon*, deels op oud-vaderlands recht berust. Een duidelijke uiteenzetting vindt men bij FEENSTRA, R., *Reclame en revindicatie*, Proefschrift, Amsterdam, 1949, blz. 98 e.v.

(3) Gedurende de termijn van 30 dagen blijft de vordering tegen de tweede koper, zolang zij onvoldaan is, ten bate van de eerste verkoper belast, zodat het recht van de

wordt in dat geval de termijn van dertig dagen niet berekend van de aflevering af, doch van de dag waarop de goederen onder de failliet of onder een derde, die deze voor hem bezit of bewaart, zijn opgeslagen. In geval van handelskoop kan dit een groot verschil uitmaken. Ingevolge artikel 517a W.v.K. geldt overgave van het cognossement gedurende de reis als overgave van de goederen, zodat het veelvuldig voorkomt dat goederen reeds verscheidene weken vóór de aankomst van het schip geleverd zijn, doch nog niet bij de koper zijn opgeslagen. De curator kan echter de terugvordering beletten door alsnog de koopprijs te betalen. Het vereiste, dat de verkoop zonder tijdsbepaling geschied zij, vervalt na faillietverklaring van de koper, omdat hierdoor alle vorderingen opeisbaar worden. Het recht van de verkoper zowel ten aanzien van het goed zelf als van de door de tweede koper verschuldigde koopprijs vervalt, anders dan naar Belgisch recht, na verloop van de door de wet gestelde termijn van rechtswege. Echter is van een bijzondere termijn, waarbinnen de ontbinding van de koop van roerend goed zou moeten worden gevorderd, in het geheel geen sprake. Zelfs heeft de Hoge Raad beslist dat een verkoper, die reeds verificatie van zijn vordering tot betaling van de koopprijs had verkregen, op deze keus terug mocht komen zolang hij de verworven titel niet ten uitvoer had gelegd (dat wil in geval van faillissement zeggen zolang hij geen uitkering uit de boedel had ontvangen) en alsnog de ontbinding mocht vorderen, waardoor de eigendom van het geleverde goed tot hem terugkeerde (1).

8. Uit de door mij ingewonnen inlichtingen is mij gebleken, dat onder advocaten de meningen over het gebruik dat van het terugvorderingsrecht gemaakt wordt en omtrent de billijkheid van dit recht zeer verdeeld zijn, doch dat men in handelskringen het recht nuttig acht. Er wordt vrij veel gebruik van gemaakt, doch men acht de termijn van dertig dagen te kort, omdat men niet binnen die termijn een aanmaning pleegt te zenden. De bevoegdheid van de curator, bij terugvordering van de zaak alsnog de koopprijs te betalen, wordt bijna algemeen afgekeurd.

Naar mijn mening behoort het rechtskarakter van het terugvorderingsrecht in Nederland als volgt te worden omschreven, welke opvatting blijkens mijn onderzoek ook voor de praktijk de meest gewenste is.

Sinds ingevolge de wetwijziging van 1934 het goed ook bij een derde kan worden opgevorderd, tenzij deze als koper te goeder trouw daartegen beschermd wordt, is het zakelijke karakter van de

cessionaris, aan wie die eerste koper de vordering had overgedragen, voor dat van de eerste verkoper moest wijken : H.R., 25 juni 1954, *Ars Aequi*, 1953/54, blz. 239, met noot H.B.; N.J., 1955, nr. 685, met noot D.J.V. Naar mijn mening zou in geval van verpanding hetzelfde beslist zijn.

(1) H.R., 27 juni 1952, N.J., 1953, nr. 564.

opvordering niet meer te loochenen (1). De enkele mededeling van de verkoper dat hij de zaak teruggeist doet de eigendom tot hem terugkeren ook al heeft hij nog geen beslag gelegd. Dezelfde verklaring ontbindt de overeenkomst (2).

Het recht tot terugvordering van reeds in eigendom geleverde roerende zaken is derhalve in wezen een aan een korte termijn gebonden recht om eenzijdig en zonder voorafgaande aanmaning de koop te ontbinden, met dezelfde zakelijke werking als de ontbinding volgens het gemene recht. Echter kan geen schadevergoeding worden gevraagd.

Indien de zaak reeds doorverkocht en geleverd is en de eerste verkoper de koopprijs van de tweede koper vordert, wordt hij door de enkele aanmaning tot betaling eigenaar van de vordering op de tweede koper (wel te verstaan voor zover zijn vordering op de eerste koper strekt).

9. Hoe is dit grote verschil tussen het recht van onze beide landen te verklaren? De oorzaak schijnt mij een fundamenteel verschil in opvatting omtrent de rechten die aan verschillende groepen van schuldeisers behoren te worden toegekend en omtrent de bescherming die andere groepen behoren te genieten.

Het Wetboek Napoleon ging naar ik meen van de gedachte uit dat schuldeisers mogen afgaan op de uiterlijke schijn van kredietwaardigheid van hun schuldenaar en dat zij in dat vertrouwen niet mogen worden beschaamd. Dit komt duidelijk tot uiting in de regel, dat pandrecht slechts bestaanbaar is indien het onderpand uit de macht van de schuldenaar wordt gebracht, zodat zijn andere schuldeisers niet een goed bij hem aanwezig kunnen zien dat als gevolg van een voor hen niet kenbaar op dat goed rustend recht toch geen verhaalsobject voor hen is.

Men heeft in België dan ook niet willen weten van de eigendomsoverdracht tot zekerheid: een overeenkomst op grond waarvan de schuldeiser een roerende zaak van de schuldenaar in eigendom verwerft, doch waarover het contract hem verbiedt te beschikken zolang zijn schuldenaar niet jegens hem in gebreke is en welke zaak ten titel van huur of bruikleen onder de schuldenaar blijft berusten. Dergelijke contracten, in Nederland veelvuldig toegepast ter

(1) MEIJERS, E. M., W.P.N.R., nr. 3394, blz. 14, en de meeste schrijvers nadien.

(2) Aldus de meeste moderne schrijvers en de opvatting in handelskringen. Anders VAN OPSTALL, S. N., in: *Rechtskundige Opstellen aangeboden aan Prof. Mr. R. P. Cleveringa*, 1952, blz. 260, met beroep op het hierboven reeds genoemde artikel 239 W.v.K., volgens hetwelk in geval van faillissement van de koper de *bewindvoerders* de teruggevorderde goederen voor de boedel kunnen behouden door de verkoper de koopprijs te voldoen. Bij een zo chaotische en slecht doordachte wettelijke regeling als de onderhavige hecht ik aan dit soort argumenten weinig waarde. Het bezwaar van VAN OPSTALL is trouwens niet afdoende, want men kan artikel 239 beschouwen als een wettelijke ontbindende voorwaarde waaraan in geval van faillissement van de koper het recht van de verkoper onderworpen is.

financiering met name van de levering van bier en van bedrijfsautomobielen, zijn naar mijn mening inderdaad in flagrante strijd met artikel 2076 Belgisch en artikel 1198 Nederlands B.W. (1).

10. De zojuist geschetste bescherming van de concurrente schuldeisers in België wordt in geval van faillissement nog uitgebreid, bijvoorbeeld door het wettelijk verbod van schuldvergelijking na faillietverklaring: art. 445 Wetboek van Koophandel (2). De hierboven geschetste regeling van het recht van terugvordering en van dat tot ontbinding past geheel in dit beeld. Ook een bij overeenkomst gemaakt voorbehoud van eigendom kan niet tegenover de failliete boedel worden ingeroepen (3). Zoals men ziet: over de gehele linie bescherming van de gewone schuldeisers die op de schijn van kredietwaardigheid hebben vertrouwd, in het bijzonder in geval van faillissement.

Dit motief wordt met name ter verdediging van de wettelijke regeling van deze materie aangevoerd (4). Een ernstige inbreuk op dit stelsel zie ik echter in de regel dat, als de vordering tot gerechtelijke ontbinding binnen acht dagen en vóór de faillietverklaring is ingesteld, ingevolge de wellicht na enige jaren uitgesproken ontbinding de goederen uit de boedel van de koper verdwijnen. Ook acht ik het in strijd met de bescherming van de schuldeisers die op de schijn hebben vertrouwd dat goederen die bij een commissionair voor de gefailleerde zijn opgeslagen *niet* (art. 568, 1ste lid), doch de aan de failliet in commissie gegeven goederen *wel* teruggevorderd kunnen worden (art. 567 W.v.K.).

11. In Nederland heeft men daarentegen de positie van de verkoper zoveel mogelijk versterkt. Het duidelijkst blijkt dit uit de toelating van de fiduciaire eigendomsoverdracht, welke in zeer veel takken van de handel en in het bijzonder tot waarborg van bankkrediet wordt gebezigd (5). Tegenover de versterking van de rechten van de concurrente schuldeisers in geval van faillissement in België staat in Nederland het beginsel dat de faillietverklaring van een schuldenaar de rechten van geen enkele schuldeiser mag doen ver-

(1) Zie vooral: MEIJERS, E. M., *Eigendomsoverdracht tot zekerheid*, afgedrukt achter de bibliografie van zijn geschriften, Leiden, 1957, blz. 250. Hij vergelijkt daar de Hoge Raad der Nederlanden met een goochelaar die met een hoge hoed met dubbele bodem werkt.

(2) De rechtspraak heeft het voorschrift echter belangrijk verzacht.

(3) Cass., 9 februari 1933, *Pas.*, 1933, I, 103; — Cass., 23 mei 1946, *Pas.*, 1946, I, 204. Het laatste arrest betrof huurkoop die echter geoordeeld werd een vermomde koop te zijn.

(4) Men zie bv. A.P.R., *Tw. Koop (Afbetalingsovereenkomsten)*, nr. 62 e.v.; — voor Frankrijk: HÉMAR, J., *Traité de droit commercial, Les contrats commerciaux*, Paris, 1953, nr. 316, blz. 169; — RIPERT, G., *Traité élémentaire de droit commercial*, 5de dr., 1964, II, nr. 3027.

(5) H.R., 25 januari 1929, *N.J.*, 1929, 616; — H.R., 21 juni 1929, *N.J.*, 1929, 1096.

minderen, doch slechts de executie in handen van de curator legt, dit laatste behoudens het recht van dadelijke uitwinning dat door het faillissement niet wordt aangetast (art. 57 Faillissementswet).

Schuldvergelijking wordt uitdrukkelijk toegelaten (art. 53 Faillissementswet) en er is geen sprake van dat de fiduciaire eigendom of het eigendomsvoorbehoud niet tegenover de failliete boedel zouden gelden. Ook hier past de regeling van de terugvordering en van de gewone ontbinding geheel in het beeld, al is het merkwaardig dat het eerstgenoemde recht juist in geval van faillissement door een gunstige berekening van de termijn en door het wegvallen van de eis van verkoop zonder tijdsbepaling nog wordt uitgebreid.

Het verschil kan aldus worden gekenschetst, dat men in België heeft vastgehouden aan de theoretisch stellig juiste bescherming van wie op de schijn van kredietwaardigheid door het bezit van goederen gewekt, heeft vertrouwd. Een stelsel dat zeer wel paste bij de ongecompliceerde maatschappij van ruim honderd jaar geleden. In Nederland daarentegen heeft men het oor geleend aan de wensen en behoeften van de handel, die reeds sinds lang een zeer belangrijke rol in het maatschappelijk leven heeft vervuld. Met het toelaten van de eigendomsverdracht tot zekerheid is de rechtspraak, vooral het handelskrediet, gediend. Een en ander kan wellicht een actieve handelspolitiek worden genoemd.

12. Hoe het recht van terugvordering in het nieuwe Nederlandse Burgerlijk Wetboek zal worden geregeld is nog geheel onzeker. Persoonlijk verwacht ik dat het zal worden gehandhaafd. De practijk heeft er immers reeds nu behoefte aan naast de gerechtelijke ontbinding. In het nieuwe recht zal deze behoefte nog sterker worden gevoeld, omdat de gewone ontbinding geen zakelijke werking meer zal hebben en zij de eigendom van de geleverde goederen dus niet tot de verkoper doet terugkeren. Alleen het recht van terugvordering zal voortaan dit gevolg medebrengen. De verschillen in en buiten faillissement zullen wel verdwijnen. Of gehoor zal worden gegeven aan de in handelskringen geuite wens tot verlenging van de termijn waag ik niet te voorspellen.

SOMMAIRE

LE DROIT DU VENDEUR DE REVENDIQUER UN BIEN MEUBLE DEMEURÉ IMPAYÉ

Le droit du vendeur de revendiquer un bien livré en propriété à l'acheteur mais demeuré impayé, est esquissé en droit belge et néerlandais. Bien qu'ils tirent tous deux leur origine du droit napoléonien, les deux systèmes laissent cependant apparaître une profonde différence.

Suivant le droit belge, le droit de revendication n'appartient au vendeur que dans les huit jours suivant la livraison et son droit se perd par la déclaration en faillite de l'acheteur. L'action en résolution de la vente introduite par le vendeur est soumise aux mêmes limitations. La doctrine et la jurisprudence enseignent néanmoins que le droit de faire appel à ces limitations n'appartient qu'à un créancier personnellement, et seulement s'il a sur le bien un droit déterminé coïncidant avec le droit du vendeur. Le curateur de la faillite de l'acheteur peut faire appel aux limitations pour les besoins de la masse.

Suivant le droit néerlandais, la revendication peut en général être formulée dans les trente jours suivant la livraison et, en cas de faillite de l'acheteur, même dans les trente jours après que le bien ait été saisi chez l'acheteur. S'il a entre-temps été vendu à un acheteur de bonne foi, mais que celui-ci n'en a pas encore payé le prix, le vendeur originaire peut en revendiquer directement le prix à condition d'agir dans le même délai légal. Le délai fixé entraîne la déchéance de plein droit du droit du vendeur. Il n'est cependant nullement fixé de délai spécial pour l'action en résolution de la vente.

Enfin, il est mis en lumière, sur base de la cession de propriété en sûreté, de la compensation en cas de faillite et de la vente avec réserve de propriété, combien les créanciers chirographaires sont mieux protégés en droit belge qu'en droit hollandais.

ZUSAMMENFASSUNG

DAS RECHT DES VERKAUFERS ZUR ZURÜCKFORDERUNG EINES UNBEZAHLT GEBLIEBENEN MOBILIARGUTES

Das Recht des Verkäufers zur Zurückforderung eines dem Käufer gelieferten aber unbezahlt gebliebenen Mobiliargutes wird nach dem belgischen und niederländischen Recht skizziert. Trotz beider Abstammung vom Napoleonischen Recht, zeigen beide Systeme einen tiefgehenden beiderseitigen Unterschied.

Das belgische Recht steht dem Verkäufer nur während acht Tage nach der Lieferung die Zurückforderung zu, und dessen Recht erlöscht durch die Konkursklärung des Käufers. Die Forderung zur Auflösung des Kaufvertrags, vom Verkäufer angestrengt, ist denselben Einschränkungen unterworfen. Schrifttum und Spruchpraxis lehren aber, dass Beanspruchung dieser Einschränkung einem Gläubiger nur für sich persönlich zukommt, und eben dann nur wenn er ein bestimmtes Anrecht auf das Gut hat, das mit dem des Verkäufers zusammenfällt. Beim Konkurs des Käufers kann der Konkursverwalter sich zum Behuf der Konkursmasse auf diese Einschränkung berufen.

Nach dem niederländischen Recht kann die Zurückforderung im allgemeinen innerhalb von dreißig Tagen nach Lieferung zur Geltung gebracht werden, und beim Konkurs des Käufers sogar noch dreißig Tage nachdem die Waren beim Käufer aufgelagert worden sind. Sind sie inzwischen einem gutgläubigen Käufer weiter verkauft worden, der sie aber noch nicht bezahlt hat, so kann der erste Verkäufer innerhalb derselben gesetzlichen Frist diesen Preis unmittelbar fordern. Die gestellte Frist erlöscht rechtens das Anrecht des Verkäufers. Eine besondere Frist für die Forderung zur Auflösung des Kaufvertrags wird aber gar nicht gestellt.

Schliesslich wird an hand der Eigentumsübertragung, der Konkursaufrechnung und des Verkaufs mit Vorbehalt des Eigentums dargelegt, wieviel besser die Konkursgläubiger durchs belgische als durchs niederländische Recht geschützt werden.

SUMMARY

THE RIGHT OF THE VENDOR TO CLAIM BACK AN UNPAID CHATTEL

An outline is given of the vendor's right under Belgian and Dutch law, to claim back a chattel already delivered to a purchaser. Although both legal systems derive from Napoleonic legislation, they nevertheless betray deep differences.

Under Belgian law the vendor only retains his rights for eight days after the goods have been delivered, and loses them completely if the purchaser goes bankrupt. The claim to quash the sale, initiated by the vendor, is subject to the same limitations. According to both theory and case law, an appeal to this limitation only applies to a creditor for what is due to him personally, and then only if he has a specific right which coincides with that of the vendor. The official receiver in the bankruptcy of the purchaser can invoke it in favour of the estate.

Under Dutch law the claim is still generally valid up to thirty days after delivery and, if the purchaser goes bankrupt, even thirty days after the goods have been put in store by him. If, during this time the goods have, in good faith, been sold to a further purchaser who has not yet paid, then the original vendor can, during the same legal period, claim the price directly. The fixed legal time limit automatically nullifies the vendor's rights. A special time limit in which the nullification can be asked, is not set. Finally, in the light of the transfer of security, of compensation for debts in cases of bankruptcy, and of the sale with reservation of property, the more favourable position of creditors under Belgian, as opposed to Dutch law, is illustrated.